

Profilaktyka jako dziedzina naukowa i praktyczna

Katarzyna Okulicz-Kozaryn

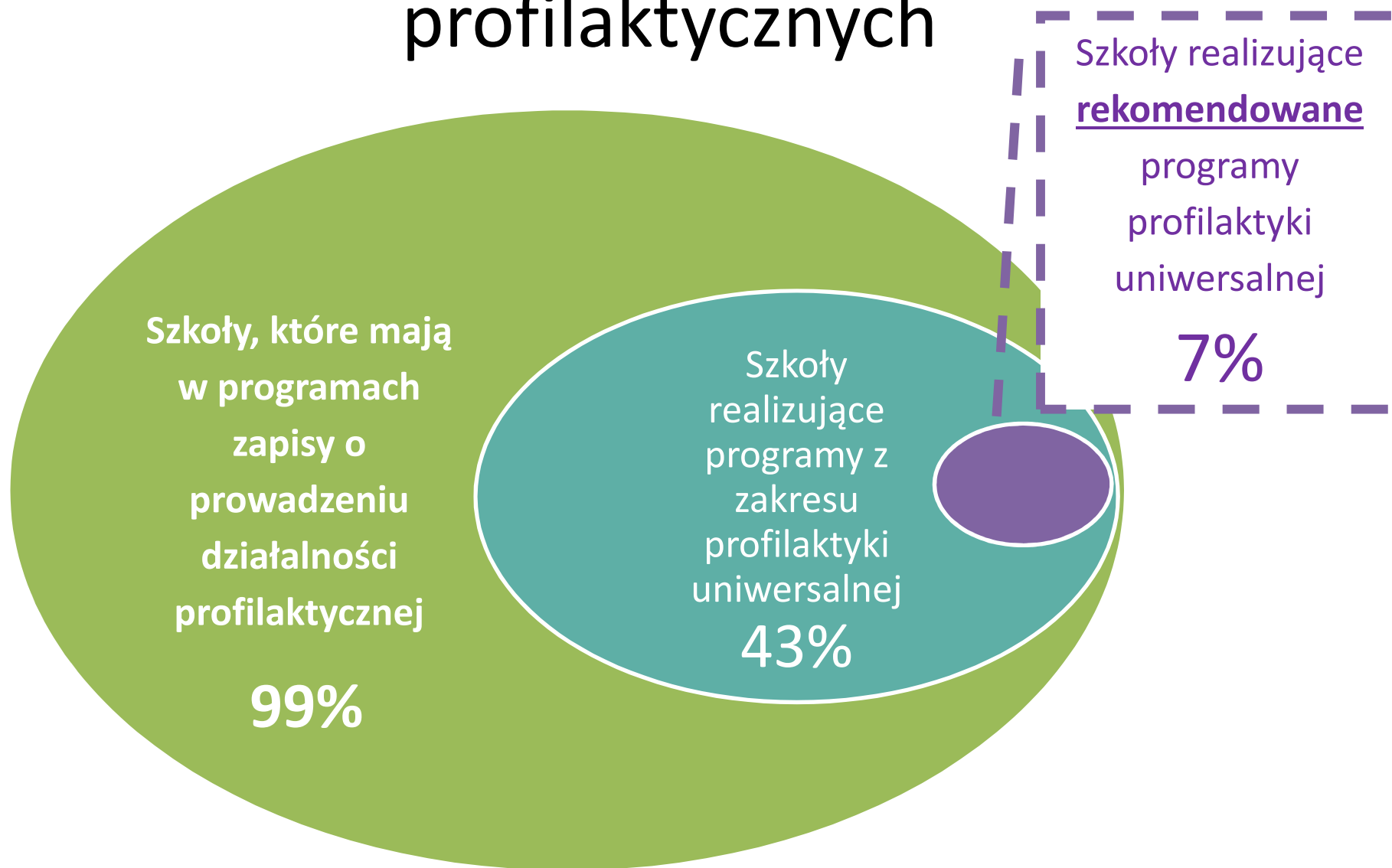
Panel ekspercki online z dnia 04 grudnia 2017 roku

W ramach projektu realizowanego przez Fundację „Masz Szansę” jako zadanie publiczne na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej. Umowa nr MEN/2016/DWKI/1175 SYSTEM ODDZIAŁYWAŃ PROFILAKTYCZNYCH W POLSCE - stan i rekomendacje dla zwiększenia skuteczności i efektywności planowania i realizowania działań profilaktycznych w mikro i makro skali.

Wprowadzenie

- W ciągu ostatnich 30 lat w wielu krajach nastąpił znaczący postęp w zakresie profilaktyki zachowań ryzykownych młodzieży, zwłaszcza w zakresie:
 - wykorzystania przy opracowywaniu programów wiedzy teoretycznej i empirycznej z takich dziedzin jak epidemiologia, psychologia, socjologia, etnografia, czy medycyna
 - gromadzenia dowodów naukowych świadczących o skuteczności programów.
- Jednak często praktyka nie nadąża za tymi zmianami
 - Profilaktycy powszechnie stosują nieskuteczne lub niesprawdzone programy profilaktyczne, które nie opierają się na żadnych podstawach naukowych.

Jakość szkolnych programów profilaktycznych

Badania ankietowe w szkołach (MEN, 2015)

Jak zwiększyć skuteczność profilaktyki uzależnień i zaburzeń zachowania w szkołach?

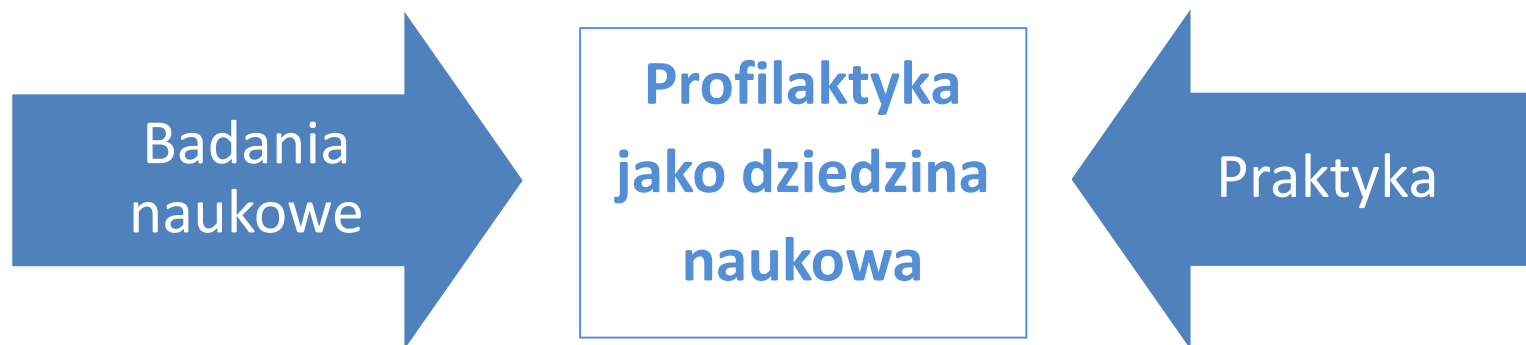
1. Rozwój profilaktyki opartej na dowodach naukowych – więcej badań
2. Rozwój kompetencji osób zajmujących się profilaktyką – profesjonalizacja profilaktyki jako dziedziny wiedzy naukowej (certyfikaty MEN?)

Profilaktyka oparta na wynikach badań naukowych (EBP)

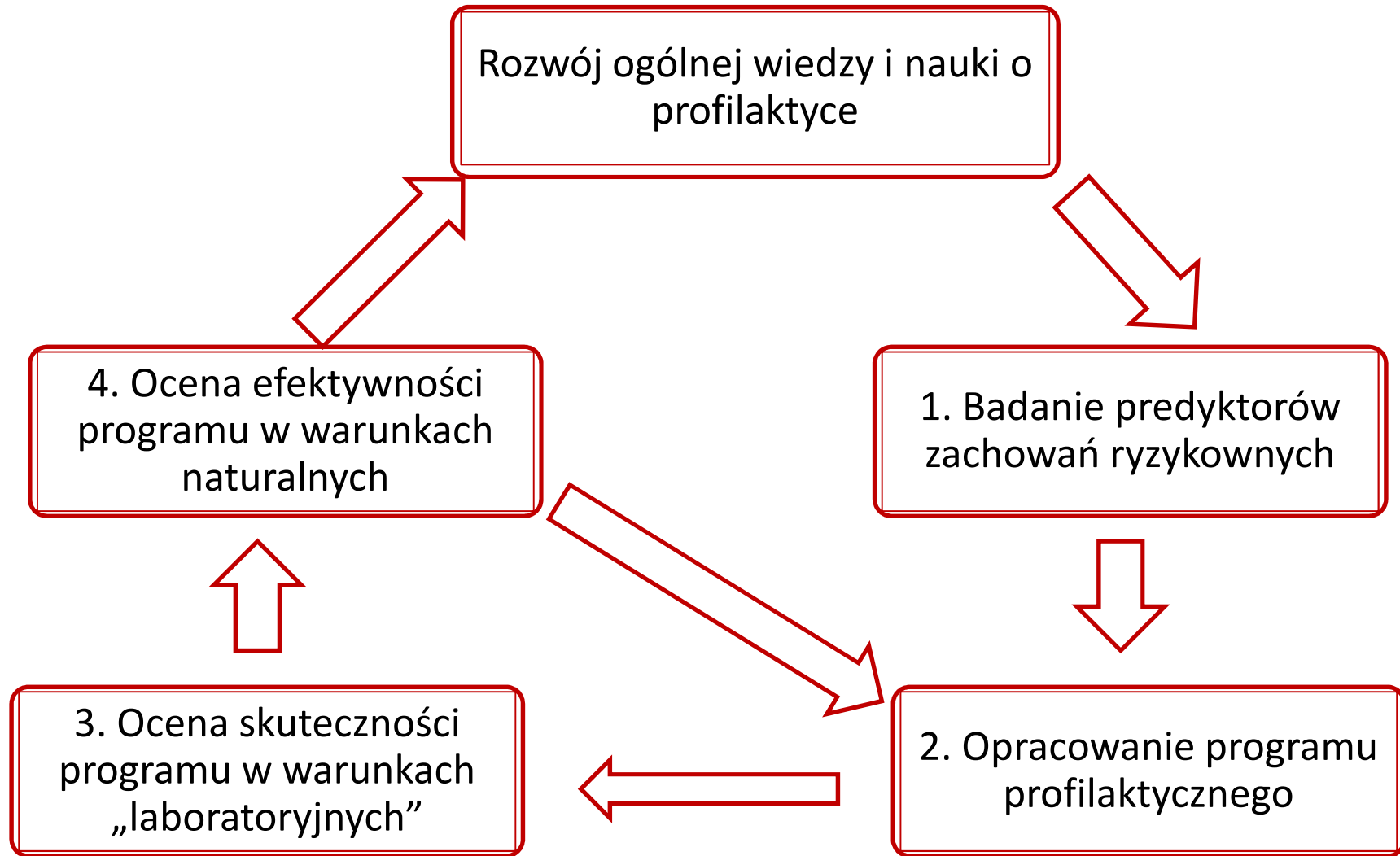
Evidence-Based Practice / Evidence-Based Prevention

- Podejście, w którym w procesie wyboru sposobu postępowania **wykorzystuje się najlepsze, aktualnie dostępne dowody naukowe** a także wiedzę o odbiorcach działań - ich charakterystyce, sytuacji i preferencjach (McKibbon, 1998).

Nauka i działania praktyczne w profilaktyce opartej na dowodach

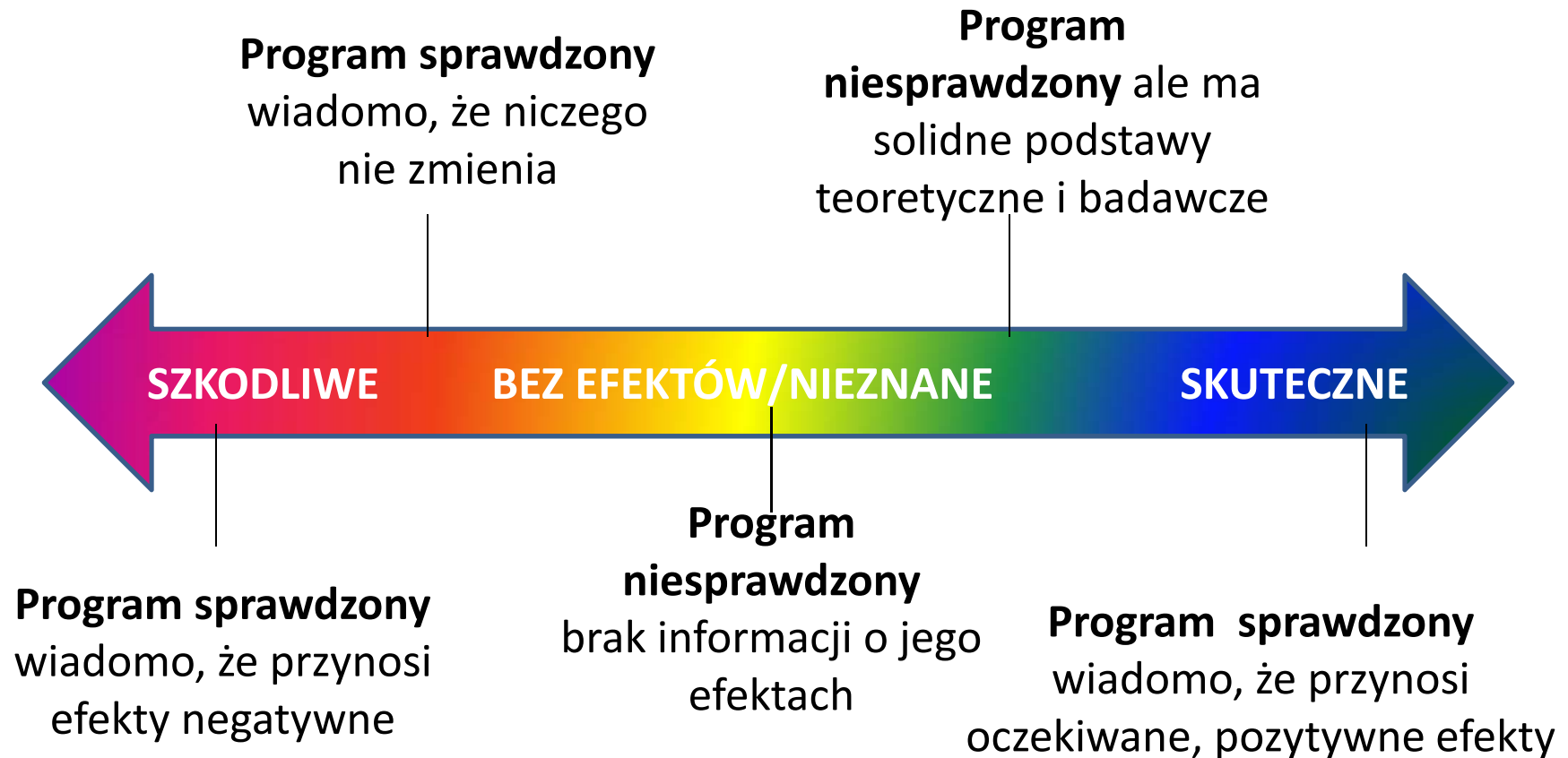
Cykl badań i działań w profilaktyce

Potrzeba współpracy między środowiskami naukowymi a praktykami działań profilaktycznych!!!

- Badacze muszą słuchać praktyków i uwzględniać ich potrzeby w swojej pracy
- Praktycy muszą
 - realizować programy opracowane z wykorzystaniem dowodów naukowych
 - systematycznie monitorować przebieg i efekty swoich działań
 - przekazywać wnioski ze swoich doświadczeń badaczom

Continuum jakości programów profilaktycznych

Rozwój kompetencji osób zajmujących się profilaktyką

MODEL CZESKI

- **Obowiązuje od 2012 roku**
- **Wprowadzony przez Ministerstwo Edukacji**
- **4-stopniowe, obowiązkowe szkolenie z zakresu profilaktyki dla wszystkich, którzy się nią zajmują w szkołach**

Charvát, M., Jurystová, L., & Miovský, M., (2012). Four-Level Model of Qualifications for the Practitioners of the Primary Prevention of Risk Behaviour in the School System. *Adiktologie*, 12/3, 190-211

4-stopniowe szkolenie profilaktyków

MODEL CZESKI

Poziom	Liczba godzin	Uprawnienia
Podstawowy	40	prorowadzenie prostych zajęć w klasach (prekaz wiedzy, poprawa klimatu itp.)
Średni	40	<ul style="list-style-type: none">• prowadzenie bardziej złożonych zajęć z zakresu profilaktyki uniwersalnej (np. rozwój umiejętności życiowych)• profilaktyka selektywna
Zaawansowany	120	<ul style="list-style-type: none">• profilaktyka wskazująca,• koordynacja i planowanie działań,• opracowywanie programów
Ekspertski	96	<ul style="list-style-type: none">• koordynacja• szkolenia• superwizje

Podsumowanie – rekomendacje

Aby zwiększyć skuteczność profilaktyki uzależnień i zaburzeń zachowania w Polskich szkołach należy **oprzeć wszelkie działania na idei EBP – profilaktyce opartej na dowodach naukowych:**

- Wyeliminować za szkół działania nieskuteczne i o nieznanym efekcie (z wyjątkiem programów opracowanych z wykorzystaniem aktualnie najlepszej wiedzy naukowej będących w trakcie badań ewaluacyjnych)
- Wprowadzić obowiązkowe szkolenia i certyfikaty dla osób prowadzących w szkołach zajęcia profilaktyczne
- Na jak najszerszą skalę realizować programy oparte na dowodach naukowych (EBP)